

13.12.2018

lainsäädäntöjohtaja Hanna Nordström

Siviili- ja sotilastiedustelulakiehdotusten eroavaisuuksista yhteensovittamisen jälkeen

Sisäministeriö ja puolustusministeriö ovat sovittaneet yhteen kantojaan lakivaliokunnan 28.11. 2018 kuulemisen jälkeen. Lisäksi on konsultoitu oikeusministeriötä lakivaliokunnan toivomalla tavalla.

Lähtökohtana on ollut, että yhteensovittamisessa pyritään samojen ilmaisujen käyttöön silloin, kuin se on luontevaa ja jo valitun kirjoitustavan mukaista. On kuitenkin huomiotava, että hanketta perustettaessa linjattiin nimenomaisesti, että lähdetään valmistelemaan kahta eri lakihanketta kahden eri ministeriön johdolla. Taustalla oli ajatus, että vaikka tunnistettiin jo tuolloin, että ehdotuksissa tulee olemaan myös paljon lähes saman sisältöistä sääntelyä, niin silti tulevassa toiminnassa on niin paljon eroavaisuuksia esimerkiksi kohteissa, että nähtiin hyväksi laatia kaksi erillistä lakiehdotusta.

Sisäministeriölle oli luontevaa hyödyntää olemassa olevaa poliisilakia ja vain tietoliikennetiedustelun osalta laatia uusi erillinen laki. Sotilastiedustelussa taas haluttiin lähteä liikkeelle puhtaalta pöydältä ja laatia kokonaan uusi laki sotilastiedustelusta.

Ennen perustuslakivaliokunnan lausuntoa eroavaisuuksia oli enemmän. Kun perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudet huomiot ja muut kannanotot on otettu huomioon, niin ainoa suurempi eroavaisuus liittyy yhteistyöhön yhteisöjen kanssa. (SM:n ehdotuksen 55 § ja PLM: n ehdotuksen uusi 18 §.)

Sisäministeriö on ehdottanut, että säännös yhteistyöstä poistetaan perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla. Poistamisella ei sinänsä ole asiallista merkitystä, koska hallituksen esityksessä olevan säännösehdotuksen tarkoitus oli puhtaasti informatiivinen. Kyse ei näin ollen ollut siitä, että hallintotehtäviä olisi kyseisen säännöksen nojalla ajateltu siirrettävän yksityiselle. Myös puolustusministeriö on päättänyt poistamaan pykälässä olevan säännöksen yhteistyöstä.

Tietojen luovuttamisen osalta perustuslakivaliokunta totesi, että joko on määriteltävä olennaisesti tarkemmin tietojen saantiin oikeutettujen yhteisöjen piiri tai vaihtoehtoisesti säännöstä on täsmennettävä siten, että siitä käy selkeästi ilmi sen perusteluissa ilmaistu raja, jonka mukaan pykälän perusteella ei voi luovuttaa salassa pidettäviä henkilötietoja.

Sisäministeriö toteaa, että se on täsmentänyt säännöstä siten, että siitä käy selkeästi ilmi sen perusteluissa ilmaistu raja, jonka mukaan pykälän perusteella ei voi luovuttaa salassa pidettäviä henkilötietoja. Asia ilmaistaan pykälän 3 momenttiin otettavan negation "muuta kuin henkilötietoja koskevia tietoja" avulla. Henkilötietojen luovuttamisesta säädetään poliisin henkilötietolaissa ja henkilötietojen luovuttaminen on sen perusteella mahdollista.

Puolustusministeriön ehdotus on muotoiltu muilta osin samoin, mutta sen lisäksi on nähty välttämättömäksi ehdottaa säännöstä, joka mahdollistaa haittahelmiin liittyvien tunnistamistietojen, jotka siis voidaan katsoa henkilötietoihin rinnastettaviksi, luovuttamisen, jos se on välttämätöntä Puolustusvoimien toiminnan tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Säännöstä on muutenkin täsmennetty. Tämän edellytyksen on katsottu täyttävän perustuslakivaliokunnan esittämän vaatimuksen, että yhteisöjen piiri on määriteltävä entistä tarkemmin.

13.12.2018

lainsäädäntöjohtaja Hanna Nordström

Perustuslakivaliokunta edellytti tietoliikennetiedustelussa noudatettavien periaatteiden kirjaamista lakiesityksiin. Sisäministeriön ja puolustusministeriön noudattamaksi ehdotamat periaatteet ovat saman sisältöiset. Sisäministeriö nojautuu poliisilain 1 luvun sääntelyyn ja ehdottaa säädettäväksi syrjintäkiellosta vain tietoliikennetiedustelua siviilitiedustelussa koskevan lakiehdotuksen 1 §:ssä. Sotilastiedustelulakiehdotus lähtee siitä, että 1 luvussa tarkoitettuja yleisiä periaatteita noudatetaan kaikessa tiedustelutoiminnassa, kuten poliisilain 1 luvun periaatteita kaikessa poliisitoiminnassa.

Tekninen laitetarkkailu on säädetty eri lailla poliisilain 5 luvun 23 §:n 2 momentissa kuin sotilastiedustelulakiehdotuksen 30 §:ssä.

Virkamiehen suostumuksesta ulkomaan tiedustelussa ehdotetaan säädettäväksi sotilastiedustelulakiehdotuksen 62 §:ssä. Sisäministeriö katsoo, että suostumuksesta ei tarvitse erikseen säätää, koska ei ole säädetty velvollisuudestaan osallistua tiedusteluun rajojen ulkopuolella. Puolustusministeriö pitää informatiivista säännöstä hyvänä.

Tiedustelun kohdeluettelot poikkeavat jonkin verran toisistaan toiminnan luonteesta johtuen.

Lakiteknisiksi katsottavia eroja on johtuen siitä, että siviilitiedustelulainsäädäntö rakentuu poliisilain pohjalle. Yleiset ja erityiset edellytykset on siten kirjattu hiukan toisistaan poikkeavasti, mutta lopputulos on samansuuntainen. Myös rikoksiin liittyvän tiedon vaihto on sisäministeriön ehdotuksessa yhdessä pykälässä (44 §) kun taas puolustusministeriö on jakanut sen rikosten selvittämistä koskevaan pykälään ja rikosten ennaltaehkäisyyn luovutettavasta tiedosta säädetään erikseen (uudet 79- 80 §). Kansainväliseen yhteistyöhön liittyen ulkomaisen virkamiehen virkavastuusta puolustusministeriön ehdotuksessa on oma pykälä ja sisäministeriö on sisällyttänyt sen samaan pykälään muuta kansainvälistä yhteistyötä koskevan sääntelyn kanssa.